

Dossiers de la Col.lecció

L'automòbil i la societat

Col·lecció d'Automòbils
Salvador Claret
MNACTEC

PATENTS, SOCIETATS I LEGISLACIONS.

L'automòbil té, des dels seus orígens, diferents plantejaments legals i de patents en els diferents països on s'investiga.

El més singular és la patent que sobre un automòbil fa el Sr. Selden als Estats Units el 1877 i que originarà tot un seguit d'accions judicials, en les quals, es desestimarà la patent de l'automòbil com a element singular i sols s'acceptaran patents de peces i sistemes emprats en la seva construcció.

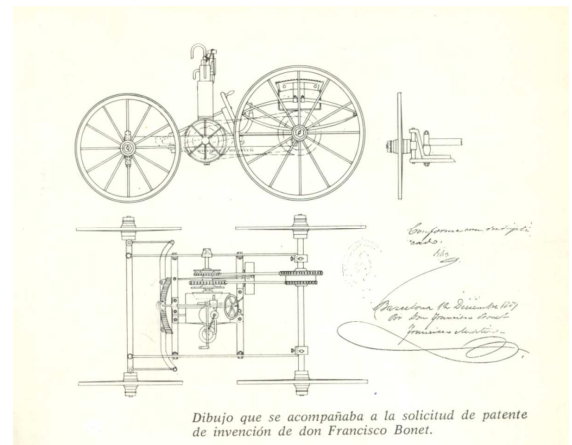
Un dels principals motius d'aquesta decisió podria ser la gran proliferació de marques arreu del món; només a França hi havia més de 2.000 marques d'automòbil abans de 1905 i més de 1.000 als Estats Units.

Patent de Benz de 1883

A Barcelona, el 1889, el Sr. Francesc Bonet i Dalmau construeix i patenta per 20 anys el seu automòbil, el Bonet, que serà el primer fabricat a Espanya. Ni el seu automòbil ni la seva patent tindran cap incidència al nostre país.

La legislació espanyola sobre circulació d'automòbils es basa en el Reglament que sobre carruatges es disposa el 1857. El 1897 rep la seva primera modificació en referència a l'automòbil i el 1900 surt el primer reglament sobre circulació d'automòbils.

L'automòbil, els elements que el componen i el seu combustible, són responsables en gran mesura d'un nou procés econòmic i de gestió d'empresa. Les multinacionals surten, bàsicament, dels fabricants d'automòbil a l'igual que els grans *trusts* d'empreses. Un dels exponents més clars és la Ford Motor Co., que abans de la Primera Guerra Mundial tenia delegacions arreu del món i disposava de fàbrica pròpia a Europa, a més de nombroses plantes de muntatge per als seus vehicles a diferents països (a Espanya, a Cadis el 1920). També als Estats Units, un grup de diferents fabricants d'automòbils, entre els que hi havia la Chevrolet i la Cadillac, creen la General Motors (1908). Paral·lelament, els fabricants de pneumàtics, com Michelin (1880) i Dunlop (1889), estableixen fàbriques i sucursals arreu del món a l'igual que les primeres petroleres, com British Petroleum (1901) o Standard Oil (1870), Esso i Exxon entre d'altres, que compraran grans extensions de terrenys a països de subsòls petrolífers.

L'automoció ha estat un dels sectors que ha donat més llocs de treball tant directes com indirectes i ha estat responsable de desenvolupar, al costat seu, tota una nova sèrie d'indústries i activitats que, gràcies en gran part a l'automatització, es transformaran en indispensables per a la nova societat que creixerà al costat de l'automòbil.

Aquestes indústries les podríem dividir en dues vessants ben diferenciades: les que tenen una relació directa amb l'automòbil i les que neixen per donar serveis tant als fabricants com als usuaris.

Entre d'altres hi trobem:

- Empreses petrolieres, dedicades a l'extracció de cru i refinatge.
- Empreses de pneumàtics i tubs de goma per a conduccions.
- Empreses fabricants de components per a l'automòbil.
- Interiors i moquetes.
- Sistemes de seguretat.
- Pintures.
- Sistemes elèctrics i enllumenat.
- Fabricants de recanvis.
- Parabrises i vidres per a l'automoció.
- Empreses d'obres públiques per a la red viària i senyalítica.

Per altra part, entre d'altres hi trobaríem.

- Les concessionàries o representants nacionals
- Transport de vehicles.
- Empreses de publicitat.
- Empreses d'assegurances.
- Empreses d'assessorament i tramitacions.
- Autoescoles.
- Clubs o entitats relacionades amb l'automoció.
- Editorials especialitzades en llibres i revistes del sector.
- Salons i Fires de l'automoció.
- Curses i Oci.
- Circuits permanents.
- Tallers especialitzats.
- Museus.
- Ciutats del motor.

És important, també, tenir en compte que l'afició a l'automobilisme i al motor en general generarà tota una aurèola al costat de vehicles mítics o de pilots llegendaris; Per aquesta raó, les proves esportives i d'oci relacionades amb l'automoció, cada vegada estaran més introduïdes dins la societat. Això comporta la creació de circuits de velocitat amb aforaments superiors als 100.000 espectadors fins arribar als 450.000 a les 500 milles d'Indianàpolis que el transformen en l'espectacle vist

Autodrom de Terramar construït a Sant Pere de Ribes al 1923

en directe per més espectadors, amb aquestes dades la major part dels països industrialitzats disposaran de circuits permanents.

D'altra banda, la recerca històrica de l'automòbil aportarà la creació de Museus dedicats a aquesta temàtica i paral·lelament creix l'afició vers la recuperació d'aquest material, amb la creació de tallers especialitzats.

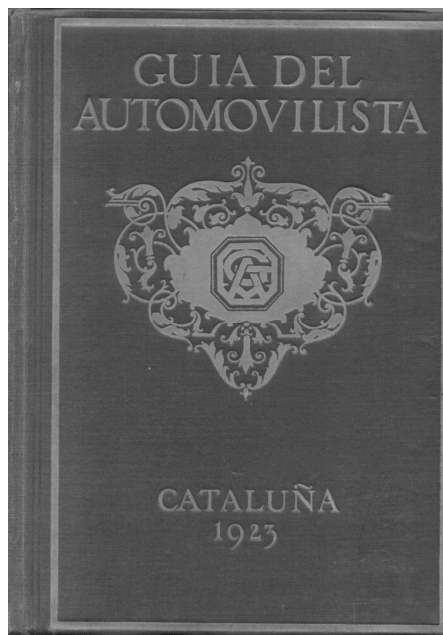
SOCIETAT I IMPOSTOS

La societat canvia també en gran manera amb la utilització de l'automòbil. Serà necessària la legislació d'un nou codi de circulació, la implantació de senyalització informativa i obligatòria (velocitat, carrers,...), i la creació de les primeres associacions o Clubs d'automòbils (1903 Real Automóvil Club de España, 1906 Reial Automòbil Club de Catalunya), per informar i ajudar a l'usuari davant dels nous canvis que se li presenten: titularitat del vehicle, matriculació, assegurança, etc.

Es precisarà també una millor formació dels conductors per superar les proves de conducció, cada vegada amb més exigents per part de les administracions governamentals.

El transport públic, tant urbà com interurbà, s'ampliarà molt i permetrà la comunicació en diferents llocs on el ferrocarril era inaccessible o inviable. Aquests canvis, es veuran, també, en les xarxes viàries que l'administració haurà d'ampliar i posteriorment impermeabilitzar (asfalt, llambordes, paviment,...).

Tots aquests canvis faran que l'automòbil, des de la seva invenció, hagi de suportar unes càrregues fiscals des del moment de la seva compra i durant el seu funcionament. Tot i que alguns països com França, veuran en la indústria de l'automòbil un gran fons de treball i d'economia i per aquest motiu la indústria de l'automòbil, podríem dir, serà una privilegiada.

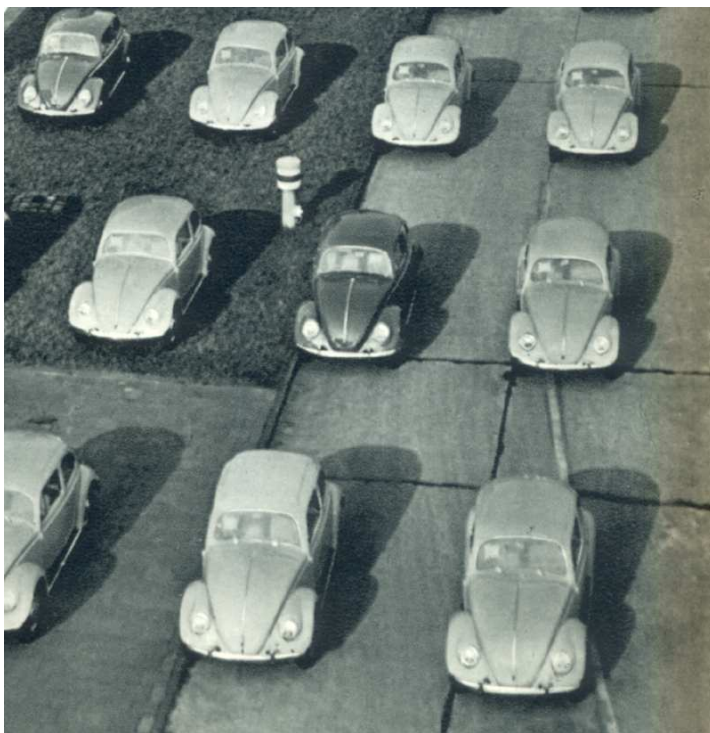
La major part de països industrialitzats, i en diferents èpoques, tindran el que es defineix com l'automòbil popular. Els Estats Units van ser els primers en disposar d'aquest tipus d'automòbil, el Ford model T (1907-1927 , 15.000.000 d'unitats).

França, el 1920, desenvolupa el Citroën 5HP, al mateix temps que a Anglaterra l'Austin Seven. Alemanya fabrica el Volkswagen, el seu cotxe popular, abans de la Segona Guerra Mundial, però la seva massificació no vindrà fins als anys 50, amb una producció total de quasi 20.000.000 d'unitats. Espanya tindrà la seva motorització als anys 60 a Seat (1953 primer automòbil) que fabricarà el 600, (unes 800.000 unitats) amb llicència Fiat, a la seva fàbrica de Barcelona.

Durant els dos conflictes bèl·lics, les principals indústries automobilístiques es dedicaran a la producció de material militar i de guerra i per aquesta raó seran militaritzades aquestes fàbriques.

El fet que la major part dels seus treballadors siguin demanats a files, comporta una manca de llocs de treball important, que seran assumits, la major part de les vegades, per dones. Aquest col·lectiu, assumirà també la responsabilitat dels transports públics. Un cop acabada la Primera Guerra, els llocs de treball seran restituïts i les dones perdran tots els drets adquirits durant aquest període.

A partir del 1950, l'automòbil entrarà de ple en la vida familiar, essent el segon element d'importància en una família després de la casa. Això és possible, en part, per la cada vegada més notable presència de cotxes populars a uns preus assequibles i amb bones prestacions. Els diferents països iràn adoptant mesures de protecció vers l'automòbil per tal que les seves fàbriques funcionin amb un

Volkswagen preparats per el seu transport als concessionaris

rendiment òptim i que al costat d'aquestes s'hi vagin creant les diferents fàbriques de components automobilístics.

En alguns països, com França, les fàbriques estaran condicionades per raons estatals a la producció d'uns tipus d'automòbils concrets cada una d'elles, per tal de no crear una competència automobilística interna.

De nou, com en finalitzar la primera Gran Guerra, tots els països industrialitzats tornaran a buscar un automòbil que la gent l'identifiqui com a popular; tal és el cas del

Volkswagen a Alemanya, el Fiat 500 a Itàlia i posteriorment el 600 a

Espanya. La possibilitat de la construcció d'aquest tipus de vehicle permet popularitzar l'automòbil a les classes mitjanes i gràcies això, fomentar el turisme.

L'AUTOMÒBIL A L'ECONOMIA

Les reglamentacions sobre la circulació d'automòbils tenen com a base les reglamentacions per a la circulació de carruatges en les ciutats, reglamentacions dictaminades per les mateixes alcaldies.

La patent de l'automòbil de Francesc Bonet es formula com “un vehicle de vàries rodes mogut per un motor d'explosió”, tot i que l'Estat li va concedir una patent per a vint anys, no va tenir cap transcendència.

La Hispano Suiza va ser la primera empresa d'automòbils important a casa nostra. Les seves patents de fabricació, que per raons de contracte figuraven a nom de Marc Birkigt (enginyer i director tècnic de Hispano Suiza), es van vendre a diferents països del món, sobretot la patent dels motors de 8 i 12 cilindres en V per aviació. La gran producció d'aquests motors estimada amb més de 50.000 unitats va posar en litigi, per el drets de fabricació, a La Hispano Suiza amb el govern francès.

La Hispano Suiza, al 1910 va crear una filial a París i al 1916 va obrir una altra fàbrica, per automòbils, avions i material de guerra a Guadalajara. A Sevilla va crear una fàbrica per als seus motors d'aviació i va obrir també una sucursal a l'Argentina.

Hispano Suiza va tenir una notable incidència popular amb la fabricació d'òmnibus i autobusos, amb els quals es va aconseguir la connexió de les poblacions allunyades del ferrocarril amb aquest mitjà de transport. Per aquesta raó, Hispano Suiza, va donar ajudes econòmiques per a la creació d'empreses de transport de viatgers arreu de l'Estat; en són un bon exemple les conegudes Hispano Igualadina, Hispano Hilariense, Hispano Farnense o La Hispano Ribagorzana, entre moltes d'altres.

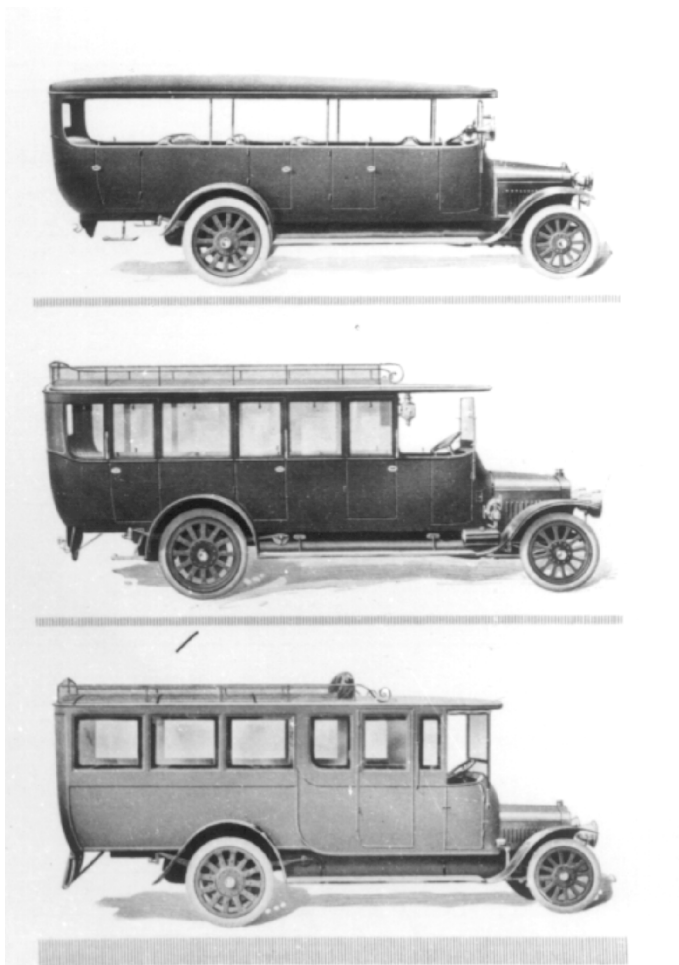
Tot i aquesta important infraestructura, l'empresa va veure com, a partir de 1930, les seves vendes van ninvar, motivades possiblement per el malestar polític del país i per una falta de previsió de nous models i una maquinària obsoleta per l'època.

La fabricació total de La Hispano

Suiza pot estar pel voltant dels 20.000 vehicles, a part els motors d'aviació.

La presència d'una fàbrica com la Hispano no va ser cap inconvenient per la implantació d'una cadena de muntatge de Ford a Cadis al 1920, una fàbrica que posteriorment per raons laborals fou traslladada a Barcelona. Ford va contribuir notablement amb les reivindicacions laborals tant a Cadis com a Barcelona.

D'altres empreses com General Motors, aquesta sota el nom de G.M. Peninsular, es van també establir a casa.

Diferents carrosseries sobre xassís Hispano Suiza al 1920

La major part dels fabricants espanyols, entre ells Hispano Suiza, Elizalde, David o España, veien com diferents projectes de llei perjudicaven els seus interessos, ja que els aranzels d'importació no es contemplaven de la mateixa manera si era una automòbil complet o accessoris o components que tenien una taxa molt més elevada.

Camió Elizalde fabricat a Barcelona

DADES BÀSIQUES A TENIR EN COMPTE.

1865 A Anglaterra es dicta la primera legislació sobre un vehicle autopropulsat. Es limita la velocitat a 6,4 Km/h. per camins i a 3,2 per ciutat.

1893 Es matricula a França el primer automòbil.

1896 A Londres es celebra el primer Saló de l'Automòbil.

1896 Uns empresaris anglesos registren la paraula Petrol.

1897 Es crea la Shell Transport and Trading.

1897 A Barcelona, un grup d'amics fan la primera cursa d'Espanya d'automòbils en el passeig de Sant Joan, tenia com a premi un dinar a la Rabassada. El 1899, patrocinada per l'alcalde Josep Milà i Pi es celebra la primera cursa oficial.

1897 La London Electric Cab Co. serà la primera empresa de cotxes de lloguer (taxi).

1900 El mes de setembre es publica el primer «Reglamento sobre matriculación de vehículos a motor» a Espanya i es matricula la primer automòbil a les Illes Balears.

1906 S'instal·la la primera benzinera als Estats Units.

1906 Es funda l'Automóvil Club de Barcelona, origen de l'actual Reial Automòbil Club de Catalunya.

1907 Es publica a Madrid la «Real Orden» sobre la unificació del sistema de matriculacions de vehicles a motor. En aquest mateix any surten les primeres matrícules a Catalunya.

1907 Es pot considerar l'any de l'inici del turisme motoritzat a la Costa Brava.

1908 Es crea La General Motors per pal·liar el gran creixement de la Ford.

1908 Es celebra la primera edició de la Copa Catalunya, la primera cursa a Espanya amb participació internacional.

1909 A Anglaterra es cobra el primer impost directe sobre la gasolina (1,25p sobre 8,75p) no s'augmentarà fins al 1915.

1910 L'Ajuntament de Barcelona dona les primeres 21 llicències per automòbils de lloguer, taxis.

1911 L'Ajuntament de Barcelona aprova el Reglament de Circulació Urbana fixant una velocitat màxima de 15 km/h.

1911 Hispano Suiza obra una sucursal de la seva fàbrica a París.

1912 S'obre a Londres el primer Museu d'automòbils.

1915 Amb motiu de la Guerra Mundial, les dones entren a treballar com a conductores i cobradores d'autobusos del servei públic.

1917 A Barcelona es crea la «Federación de arrendadores de automóviles»

1919 Fruit d'una primera exposició d'automòbils, el 1919 es celebra el primer Saló de l'Automòbil de Barcelona.

1919 El Govern d'Anglaterra creu convenient crear el ministeri de transport.

1919 A Detroit s'instal·len els primers semàfors per regular el trànsit.

1922 Ford fabrica durant aquest any 1.213.792 automòbils del model T.

1923 Es crea el cos de la Guàrdia Urbana a Barcelona.

1924 S'inaugura, de Milan a Varese, la primera autopista amb un tram de 21 kilòmetres.

1927 Es pinta una línia blanca per separar el pas de cada vehicle a la carretera.

1927 Es celebra el primer rally de cotxes antics: el Londres Brighton.

1927 Es funda la «Compañia Arrendataria del Monopolio de Petroleos, S.A., CAMPSA.

1929 L'1 d'agost, es posa a Barcelona el primer semàfor, a la cruïlla Balmes-Provença.

1929 Es crea el «Patronato del circuito de firmes especiales», entitat responsable de la construcció i millora de les carreteres.

1935 A Oklahoma s'instal·len els primers parquímetres al carrer.

1935 La ciutat de Cheltenham a Anglaterra és la primera al món en fer un pas de vianants. Després de la II Guerra Mundial, un cop ja popularitzats, s'hi pintaran les línies blanques (pas zebra).

1936 El mes de juliol es col·lectivitzen els taxis de Barcelona

1938 Adolf Hitler s'interessa pel projecte VW i ajuda a la creació de la fàbrica .

1951 Mao Tse Tung aprova la fabricació del prototip per a la fabricació d'un cotxe popular a la China.

1952 S'obre al públic el Montagu Motor Museum a Beaulieu, Hampshire, Anglaterra. El Museu compta amb biblioteca, arxiu fotogràfic, i arxiu documental.

1957 De la fàbrica SEAT de Barcelona surt el primer SEAT 600, el vehicle que motoritzarà i popularitzarà l'automòbil a Espanya.

1959 Ralf Nader, advocat nord-americà, interposa una demanda judicial contra General Motors pel molts accidents del seu model Chevrolet Corvair. Nader guanya la demanda i per primera vegada es parla dels " drets dels consumidors".

1960 A Londres, s'inaugura la primera gasolinera d'autoservei (Self-service).

1961 La British Triplex Company, introdueix el seu nou model de vidre de parabrises de seguretat per a automòbils.

1961 A Barcelona ciutat, encara hi queden censats 1.341 carros amb tracció de sang.

1963 A Londres es tanquen a la circulació de vehicles tres carrers per primera vegada, convertint-los en peatonals.

1963 S'implanten dins de les principals ciutats, zones d'aparcament per a un temps màxim d'una hora regularitzat per disc horari giratori.

1963 Barcelona és la primera ciutat en aplicar una taxa municipal per la circulació dels vehicles a motor.

1964 Per primera vegada a París les dones poden exercir controls de policia de trànsit.

1965 Califòrnia es el primer estat on es fa el control d'emissió de gasos contaminants, amb sols 3 anys ja seran 48 els estats que s'acolliran a aquesta normativa.

1967 es crea a Barcelona l'empresa Societat d'Autopistes Concessionària Espanyola, S.A.

1973 S'inicia la coneguda Crisis del Petroli, a resultes dels enfrontaments entre els Països Àrabs i Israel. Diferents països, Anglaterra, Alemanya, França, Itàlia, Espanya etc. restringiran la seva velocitat a partir d'octubre de 1973, per tal de disminuir el consum energètic.

1989 Es posa en circulació el primer carril bici a Barcelona.

1992 S'ha inauguren les rondes de Dalt i del Litoral a Barcelona.